

Innst. 289 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:55 S (2016–2017)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Hans Fredrik Grøvan om å innføre fylkesvise eller regionale mobbeombud

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme et forslag om å innføre lokale mobbeombud i hvert fylke eller hver region.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, Gunn Elin Flakne, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Lill Harriet Sandaune og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, fungerende leder Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til representantforslaget fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand,

Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Hans Fredrik Grøvan.

Komiteen vil påpeke at mobbing er et stort samfunnsproblem og en alvorlig krenkelse av menneskeverdet. Det er derfor tverrpolitisk enighet om å forsterke innsatsen mot mobbing. Komiteen vil vise til at det gjennom flere tiår har blitt satt i verk en rekke tiltak for å bekjempe mobbing, og at disse tiltakene har hatt varierende og til dels liten effekt. Komiteen mener av den grunn at flere konkrete tiltak mot mobbing bør vurderes.

Komiteen støtter forslaget i dokumentet om å innføre lokale mobbeombud i hvert fylke eller hver region og fremmer dette forslaget.

Komiteen viser til svarbrevet fra kunnskapsministeren 22. mars 2017, som følger som vedlegg til denne innstillingen, om at ombudenes ansvar må omfatte hele utdanningsløpet, fra barnehage til videregående opplæring, og at ombudene må sikres uavhengighet fra skoleeier. Den organisatoriske plasseringen av ombudene lokalt må vurderes nærmere. Komiteen ser det som viktig at mobbeombudenes oppgaver, forankring og plassering blir grundig vurdert før det innføres som en permanent ordning.

Komiteen ber om at det i vurderingen tas hensyn til at fylkene/regionene får mulighet til å se hele feltet i sammenheng slik at det blir en fornuftig og hensiktsmessig fordeling av ansvar og arbeidsoppgaver mellom ombudene.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at statsråden i sitt svar 22. mars 2017 til komiteen understreker at spørsmålet om organisatorisk plassering av mobbeombudet må vurderes nærmere, og at evalueringsrapporten blant annet antyder at en plassering hos Fylkesmannen bør vurderes. Det er etter dette medlems syn ikke slik at en plassering «i hvert fylke eller hver region» er ensbetydende med at

ombudene skal være en del av fylkeskommunens administrasjon.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svarbrev skriver at regjeringen vil følge opp saken i budsjettet for 2018.

Komiteen viser til at ordningen med mobbeombud har blitt evaluert av Telemarksforskning, og at evalueringen viser at lokale ombud kan spille en viktig rolle når det gjelder å tilføre skoler og skoleeiere kompetanse, og ved å bistå elever i enkeltsaker. Komiteen vil videre vise til at evalueringen fra Telemarksforskning har to klare konklusjoner: For det første må de lokale mobbeombudene ha ansvar for hele opplæringsløpet fra barnehage til videregående opplæring. For det andre må ombudene være selvstendige og uavhengige. Evalueringen slår fast at lokale mobbeombud ikke bør plasseres i skole- eller opplæringsenheter.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil vise til at statsråden i sitt svarbrev omtaler blant annet mobbeombudene i Buskerud, Nordland, Hordaland og Østfold, som ble etablert etter forliket mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre i statsbudsjettet for 2014.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at arbeid mot mobbing har høy prioritet hos regjeringen, og viser blant annet til Prop. 57 L (2016–2017) med foreslåtte endringer i opplæringsloven og friskoleloven, og til regjeringens antimobbestrategi. Disse medlemmer viser også til at bevilgningene til å bekjempe mobbing ble nesten doblet i statsbudsjettet for 2017.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen Stoltenberg II satte ned Djupedal-utvalget i 2013 for å kartlegge nødvendige tiltak for å skape et trygt psykososialt skolemiljø. I mars 2015 la utvalget frem sin utredning, NOU 2015:2 Å høre til – virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø, med forslag til 100 konkrete tiltak. Tiltakene omhandlet både forslag til forebyggende tiltak, reparerende tiltak og revidering av lovverket. Disse medlemmer mener regjeringen har brukt for lang tid på oppfølgingen av Djupedal-utvalgets anbefalinger og tiltak.

Disse medlemmer mener alle skoler må være forberedt på raskt å kunne håndtere alvorlige mobbesaker.

Disse medlemmer mener det i tillegg til revidert lovverk og ansettelse av flere mobbeombud er behov for satsing på kompetanseheving av alle skolens ansatte, informasjon til elever og foresatte, ansettelse av flere miljøarbeidere og ikke minst sikre at det er et operativt apparat tilgjengelig for å hjelpe skolen, elevene og lærerne i krevende og sammensatte mobbesaker.

Disse medlemmer viser til at disse partier gjentatte ganger har fremmet forslag om å etablere beredskapsteam mot mobbing i alle kommuner, som raskt skal kunne rykke ut og hjelpe skolen og elevene i saker om mobbing og krenkelser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet i 2015 fremmet 21 forslag i Stortinget, basert på Djupedal-utvalgets anbefalinger for å bekjempe mobbing i skolen. Disse medlemmer viser til Arbeiderpartiets alternative statsbudsjett for 2017 og forslag om å sette av totalt 100 mill. kroner til ulike tiltak for å bekjempe mobbing, i tillegg til flere lærere og en styrket skolehelsetjeneste.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 og forslag om å innføre en norm for økt lærertetthet på 1.–4. trinn med en opptrapping til å gjelde hele grunnskolen, videreføre tilskuddet for økt lærertetthet på ungdomstrinnet, 200 mill. kroner som øremerkes skolehelsetjenesten og helsestasjoner og økt satsning på skolebasert kompetanseheving knyttet til arbeidet om å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø. Flere lærere og en styrket skolehelsetjeneste i kombinasjon med økt kompetanseheving er viktige tiltak for å forebygge og bekjempe uønsket atferd og mobbing i skolen. Store klasser kan gjøre det vanskelig for elevene å oppnå sosial tilhørighet og trygghet i skolehverdagen. Trygge og kompetente voksne er de beste til å forhindre mobbing gjennom å skape gode miljøer for læring og trivsel for alle.

Komiteen viser til de fylkesvise elev- og lærlingombudene. Disse ombudene er innført etter vedtak i de respektive fylkestingene, og alle fylker i Norge har nå innført slike ombud. Det er fylkeskommunen som er ombudenes arbeidsgiver og som utfører mandatet, i tillegg til å være skoleeier. I de aller fleste tilfeller har elev- og lærlingombudene et mandat om å arbeide for at rettighetene til elever og lærlinger i videregående opplæring blir ivarettatt.

Komiteen viser til opplæringslova, der disse rettighetene fremkommer, og til at opplæringslova § 9A-3 skal ivareta elevenes og lærlingenes rettigheter til et godt psykososialt læringsmiljø. I enkelte fyl-

ker, som i Akershus og i Telemark, er dette synliggjort ved at «mobbeombud» er tatt inn i stillingstittelen. I andre fylker er elev- og lærlingombudenes ansvar for mobbesaker og andre saker som omhandler psykososialt læringsmiljø, mindre framtreddende, og komiteen er kjent med at dette ofte er begrunnet med prioritering av tid og ressurser. Dette antas som en av årsakene til at flere fylker har meldt interesse for et eget mobbeombud.

Komiteen understreker at ombudsstrukturen for utdanningssektoren må henge sammen og være oversiktlig, ikke minst for å sikre at ombudene er enkelt tilgjengelig for elevene og lærlingene, og at tilbudet er lett å bruke og lett å forstå. Komiteen viser i denne sammenheng til at også Barneombudet blir pekt på som en mulig samarbeidsinstans.

Komiteen viser til mange av de prinsipielle sidene ved Telemarksforsknings konklusjon om at mobbeombudene må sikres uavhengighet fra skoleeier, også kan reises når det gjelder øvrige ombud. Det er dessuten mange elever og foresatte på grunnskolenivå som søker veiledning og assistanse fra ombud, ikke bare med problematikk knyttet til mobbing og psykososialt læringsmiljø, men også med øvrige rettighetsspørsmål.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå ombudsstrukturen for elever og lærlinger på ulike utdanningstrinn, herunder vurdere ansvarsfordeling, mandat og arbeidsgiveransvar for henholdsvis mobbeombud og elev- og lærlingombud, med mål om et oversiktlig og tilgjengelig ombudssystem.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen fremme et forslag om å innføre lokale mobbeombud i hvert fylke eller hver region.

II

Stortinget ber regjeringen gjennomgå ombudsstrukturen for elever og lærlinger på ulike utdanningstrinn, herunder vurdere ansvarsfordeling, mandat og arbeidsgiveransvar for henholdsvis mobbeombud og elev- og lærlingombud, med mål om et oversiktlig og tilgjengelig ombudssystem.

III

Dokument 8:55 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Hans Fredrik Grøvan om å innføre fylkesvis eller regionale mobbeombud – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 11. mai 2017

Iselin Nybø

fung. leder

Lill Harriet Sandaune

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Torbjørn Røe Isaksen til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 22. mars 2017****Representantforslag 55 S (2016-2017) om å innføre fylkesvise eller regionale mobbeombud**

Jeg viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Tyvand, Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Hans Fredrik Grøvan om å innføre fylkesvise eller regionale mobbeombud.

Kampen mot mobbing har høy prioritet i regjeringens arbeid. Vi har satt i verk en rekke tiltak, der kompetansebygging, regelverk og regelverksendringer er viktige elementer. Jeg er likevel enig med forslagsstillerne i at også andre tiltak for å styrke innsatsen mot mobbing må vurderes.

Lokale mobbeombud kan være et godt tiltak, både for å bygge gode skolemiljøer, for å bistå skoler og skoleeiere i konkrete mobbesaker og for å sikre hjelp og støtte til elever som har blitt utsatt for mobbing. Jeg viser i den forbindelse til prøveordningen som ble gjennomført i to år fra høsten 2014 med statlig støtte til lokale mobbeombud i fire fylker: Buskerud, Hordaland, Nordland og Østfold. Denne ordningen har også blitt evaluert av Telemarksforskning på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Evalueringen viser at lokale ombud kan spille en viktig rolle, både når det gjelder å tilføre skoler og skoleeiere kompetanse og ikke minst når det gjelder å bistå elever i enkeltsaker.

Jeg er på bakgrunn av dette positiv til å opprette fylkesvise eller regionale mobbeombud.

Samtidig viser evalueringen av prøveordningen at vi også har noen utfordringer som vi må finne gode svar på. For eksempel forteller flere av mobbeombudene at de i starten opplevde mandatet fra direktoratet og fylkeskommunen *"som åpent og lite konkret."* Rapporten fra Telemarksforskning anbefaler derfor at det må gis klarere signaler om hvilke oppgaver mobbeombudene skal utføre, hvilke arenaer de skal delta på og om hvordan deres arbeid kan sikres en sterkere faglig forankring. Når det gjelder ombudenes faglige forankring anbefaler rapporten et formalisert samarbeid med Læringsmiljøsentret. Dette er momenter som vil ha stor betydning for hvilke muligheter ombudene har til å påvirke skolemiljøet.

De to viktigste konklusjonene i evalueringen er likevel disse: *For det første* at mobbeombudene, dersom dette skal være en fast ordning, må ha ansvaret for hele opplæringsløpet, barnehagen inkludert. I forsøksordningen var det bare Buskerud som fulgte dette prinsippet, i de tre andre fylkene hadde ombudene bare ansvar for videregående opplæring. *For det*

andre at ombudene må sikres uavhengighet i forhold til skoleeier. Dette er konklusjoner jeg støtter fullt ut.

Regjeringen har siden fremleggelsen av NOU 2015:2 "Å høre til" gjort det klart at barnehagene må inngå i det samlede arbeidet mot mobbing. Dette må også gjelde for en ordning med fylkesvise eller regionale mobbeombud. Prinsippet om mest mulig uavhengighet til skoleeier og barnehageeier er like opplagt dersom ombudsrollen skal kunne utøves i ordets rette forstand.

Spørsmålet om organisatorisk plassering av mobbeombudet er noe som må vurderes nærmere. Evalueringsrapporten konkluderer med at lokale mobbeombud ikke bør plasseres i skole- eller opplæringsenheter. Rapporten viser til at tre av de fire ombudene som deltok i prøveordningen nå er plassert i en stabsfunksjon i fylkeskommunen, enten hos fylkesordfører eller hos fylkesrådmann. Det gir større avstand til de som utøver skoleeierskapet, men betyr likevel en plassering i fylkeskommunen, som har ansvaret for videregående opplæring.

I evalueringsrapporten antydes det at den beste løsningen er at mobbeombud ene plasseres hos Fylkesmannen, men ikke uten forbehold. I rapporten står det følgende: *"En plassering hos Fylkesmannen kan gi fortsatt nærhet til enkeltsaker og er nok et naturlig sted for elever og foresatte å henvende seg, gitt at Fylkesmannen fortsetter å være klageinstans i mobbesaker. For skolene derimot, kan det tenkes å være en barriere å henvende seg til Fylkesmannen ved behov for bistand i enkeltsaker, gitt at Fylkesmannen også er tilsynsmyndighet overfor skolene."*

Jeg mener det er viktig og nødvendig at både de lokale mobbeombudenes oppgaver, forankring og plassering blir grundig vurdert før det innføres som en permanent ordning. Dette vil også være i samsvar med evalueringsrapporten. Jeg vil derfor gi Utdanningsdirektoratet i oppdrag å vurdere disse momentene, og komme tilbake med et forslag for hvordan en ordning med lokale mobbeombud kan organiseres på en god måte.

Forslagsstillerne åpner for at en slik ordning kan innføres både på fylkesnivå og regionnivå. Det vil være naturlig at også dette inngår i den videre vurderingen.

Innføring av lokale mobbeombud vil ha budsjettmessige konsekvenser, og omfanget vil være avhengig av om ombudene organiseres på fylkes- eller regionnivå. I prøveordningen over to år fra høsten 2014 ble kostnadene dekket med to millioner kroner per år

over statsbudsjettet, fordelt på de fire ombudene. De øvrige kostnadene ble dekket av de berørte fylkeskommunene. Fordelingen av kostnadene mellom regionalt og statlig nivå, må også inngå i den videre vurderingen.

Regjeringens oppfølging av saken vil derfor komme i Prp. 1 S (2017-2018).

